1 қосымша

Су, азық-түлік, энергия және экожүйелер арасындағы байланыс жөніндегі жұмыс тобының кеңесі туралы ақпарат

2022 жылғы 12-13 желтоқсан аралығында Женева қаласында Ұлттар сарайында Су, азық-түлік, энергия және экожүйелер арасындағы байланыс жөніндегі жұмыс тобының жетінші кеңесі өтті.

Кеңестің негізгі мақсаты Трансшекаралық су ағындары мен халықаралық көлдерді қорғау және пайдалану жөніндегі конвенцияның *(бұдан әрі – Трансшекаралық сулар жөніндегі конвенция*) жұмыс бағдарламасы шеңберінде су, азық-түлік, энергия және экожүйелердің өзара байланысы саласындағы, сондай-ақ трансшекаралық контексте су ресурстарын бөлу жөніндегі іс-шараларды талқылау, жоспарлау және жүзеге асыру жөнінде ұсынымдар беру болды.

Семинар Мемлекеттік органдардың, жеке сектордың, үкіметтік емес және халықаралық ұйымдардың, сондай-ақ басқа да мүдделі тараптардың атынан сарапшылар мен шенеуніктерді жинады.

Семинарға Қазақстаннан Трансшекаралық өзендер департаментінің директоры А. Жақанбаев қатысты(офлайн). Жиынға ХСБО тарапынан жұртшылықпен байланыс және әкімшілік жөніндегі бас маман Арайлым Алимусина онлайн қатысты.

Жұмыс тобы келесі мәселелерді қарастырды:

1. Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенция шеңберіндегі өзара байланыстар жүйесі саласындағы қызмет, оның ішінде трансшекаралық бассейндердегі өзара байланыстар жүйесін бағалау әдістемесі және осыған ұқсас тәсілдер;

Осы мәселе бойынша Хатшылық «Трансшекаралық бассейндердегі өзара байланыс жүйесін бағалау әдістемесі» брошюрасын ұсынды, сондай-ақ трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенция шеңберінде әдіснама бойынша өзара байланыс жүйесін бағалауды жүргізетін немесе жүргізуді жоспарлайтын елдер мен донорлардың презентациялары тыңдалды.

Жұмыс тобы трансшекаралық контекстегі қатынастар жүйесін саясатқа бағытталған бағалау және тиісті диалог саласындағы трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның тәжірибесін, сондай-ақ мұндай тәжірибенің елдер мен бассейн мекемелеріне, сондай-ақ бүкіл әлем бойынша табиғи ресурстарды басқарудың секторaралық мәселелері бойынша практиктерге қандай пайда әкелетінін талқылады. Бірлескен бағалау арқылы бүкіл әлем бойынша трансшекаралық бассейндердегі өзара байланыс жүйесі саласындағы ынтымақтастыққа жәрдемдесу мақсатында нысаналы топ трансшекаралық

сулар жөніндегі Конвенция шеңберінде әзірленген әдіснаманы одан әрі тарату және оны елдер мен әріптестер кейіннен қолдану нұсқаларын талқылайды.

2. **Трансшекаралық ынтымақтастық арқылы өзара байланыс жүйесі саласындағы шешімдерді практикалық енгізу;**

Осы сессияда мынадай мәселелер бойынша пікірталас өтті: 1) өзара байланыс жүйесі саласындағы шешімдер мен инвестициялар трансшекаралық су ынтымақтастығын іс жүзінде қалай қолдайды немесе іс жүзінде қолдай алады? 2) өзен бассейндік комиссиялары сияқты трансшекаралық мекемелер су ресурстарына жүктемені азайту және олардың жағдайын жақсарту үшін өзара байланыс жүйесіне негізделген тәсілден қандай пайда көре алады?

3. **Трансшекаралық контексте су ресурстарын бөлу;**

Бұл сессияда трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенция және оның «Трансшекаралық контексте су ресурстарын бөлу жөніндегі нұсқаулығы» шеңберінде жүзеге асырылатын су ресурстарын бөлу саласындағы қызмет талқыланды. Атап айтқанда, 2022 жылғы 2-3 қарашада Астана қаласында Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігі мен Финляндияның ауыл және орман шаруашылығы министрлігінің қолдауымен өткен басшылықта көрсетілген халықаралық тәжірибені қолдану жөніндегі өңірлік семинардың нәтижелері ұсынылды және талқыланды.

4. **Тұрақты даму мақсаттарын ілгерілету үшін су және энергетика ресурстары саласындағы шешімдер.**

Жұмыс тобы 2030 жылға дейінгі күн тәртібін іске асыруды жеделдету үшін трансшекаралық контексте су және энергетика саласындағы шешімдерді ілгерілетуді талқылады.

Қазақстан барлық мүдделі тараптардың экономикалық мүдделерін ескеретін және өңірдің дамуындағы ағымдағы жағдайға сәйкес келетін су және энергетика ресурстарын пайдаланудың орнықты өңірлік тетігін құру бастамасын ілгерілетуде. Бұл мәселе Қазақстан үшін басым мәселелердің бірі болып табылады, ол Қазақстан Президентінің 2018 жылы Халықаралық Аралды құтқару қоры құрылтайшыларының саммитінде Орталық Азияның халықаралық су-энергетикалық консорциумын құру туралы мәлімдемесінде атап өтіледі. Осы семинардың нәтижелері су-энергетикалық ресурстарды пайдаланудың озық тәжірибелері бойынша тәжірибе және білім алмасуға көмектеседі.

2 қосымша

2023 жылға арналған Трансшекаралық су ағындары мен халықаралық көлдерді қорғау және пайдалану туралы конвенция шеңберіндегі іс-шаралар кестесі

№	Іс шара	Ұйымдастырушылар	Өткізу мерзімі мен орны	Жауапты мемлекеттік органдар	
1	2	3	4	5	6
1.	Орталық Азияның трансшекаралық бассейндерінде мониторинг, бағалау және ақпарат алмасу жөніндегі өңірлік семинар	Халықаралық суды бағалау орталығы, трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенция Хатшылығы,	2023 жылғы 1-2 ақпан, Астана қ., Қазақстан		вице-министрдің, ұлттық үйлестірушінің қатысуы талап етіледі
2.	"Тұрақты даму үшін су" халықаралық іс-қимыл онжылдығының мақсаттарын іске асыруды орта мерзімді жан-жақты шолу жөніндегі жоғары деңгейдегі Конференция, 2018-2028 жылдар	БҰҰ Бас Ассамблеясы	2023 жылғы 22-24 наурыз, Нью-Йорк, АҚШ	ЭГТРМ, СІМ, Қазақстан Республикасының БҰҰ жанындағы Тұрақты Өкілдігі	вице-министрдің, Бюро төрағасының орынбасарының, үйлестірушінің қатысуы талап етіледі
3.	Климаттың өзгеруімен жұмыс істейтін бассейндердің ғаламдық желісінің жетінші отырысы	Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның хатшылығы, бассейндік ұйымдардың халықаралық желісі	2023 жылғы 25-26 мамыр, Женева қ. Швейцария		үйлестірушінің, Бюро төрағасының орынбасарының қатысуы талап етіледі

4.	Су ресурстарын интеграцияланған басқару жөніндегі жұмыс тобының он сегізінші кеңесі	Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның хатшылығы	2023 жыл 19-21 маусымым, Женева қ. Швейцария		үйлестірушінің, Бюро төрағасының орынбасарының қатысуы талап етіледі
5.	Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенция Бюросының отыз төртінші кеңесі	Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның хатшылығы	2023 жылғы 22-23 маусым, Женева қ. Швейцария		Бюро төрағасының орынбасарының қатысуы талап етіледі
6.	Дүниежүзілік су апталығы	Стокгольм Халықаралық су институты	2023 жылғы 28 тамыз – 1 қыркүйек, Стокгольм қ., Швеция		ұлттық үйлестірушінің қатысуы талап етіледі
7.	Мониторинг және бағалау жөніндегі жұмыс тобының он сегізінші кеңесі		2023 жылғы 17-18 қазан, Женева қ., Швейцария	ЭГТРМ	үйлестірушінің, Бюро төрағасының орынбасарының қатысуы талап етіледі
8.	Трансшекаралық су ресурстары және бассейндерді дамыту саласындағы ынтымақтастықты қаржыландыру мәселелері жөніндегі жаһандық семинар	Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның хатшылығы	2023 жылғы 5-6 желтоқсан, Женева қ., Швейцария		үйлестірушінің, Бюро төрағасының орынбасарының қатысуы талап етіледі
9.	Су-азық-түлік-энергия-экожүйе байланысы жөніндегі жұмыс тобының сегізінші кеңесі (Nexus)	Трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның хатшылығы, Дүниежүзілік Банк, АДБ, ЭЫДҰ	2023 жылғы 7-8 желтоқсан, Женева қ., Швейцария		үйлестірушінің, Бюро төрағасының орынбасарының қатысуы талап етіледі

3 қосымша

Трансшекаралық су ынтымақтастығы жөніндегі коалицияға қосылу жөніндегі халықаралық суды бағалау орталығының ұсыныстары

Трансшекаралық су ынтымақтастығы коалициясын (бұдан әрі – коалиция) құру жөніндегі бастама 6 - Таза су және санитария орнықты даму мақсаты шеңберінде трансшекаралық су ынтымақтастығын ілгерілетуге бағытталған.

Бастаманың мақсаты коалиция мүшелерінің ерікті міндеттемелерін жаһандық күн тәртібіне шығару арқылы трансшекаралық су ынтымақтастығындағы прогреске негіз құру болып табылады. Коалиция: ТДМ 6.5.2 көрсеткішіне сәйкес қолданыстағы келісімдермен қамтылған трансшекаралық су бассейндері алаңының үлесін ұлғайту; трансшекаралық су ағындары мен халықаралық көлдерді қорғау және пайдалану туралы конвенция тараптарының санын ұлғайту сияқты міндеттемелерді ілгерілететін болады; өңірлік дамуға және жанжалдардың алдын алуға жәрдемдесу үшін өзен бассейндері мен трансшекаралық келісімдер ұйымдарының ықпалы мен тиімділігін арттыру; трансшекаралық су ынтымақтастығын қолдайтын жобалар санын ұлғайту; трансшекаралық су ынтымақтастығын халықаралық және Ұлттық қаржыландыруды ұлғайту.

Ерікті міндеттемелер 2023 жылдың наурыз айында Нью-Йорк қаласында (АҚШ) өтетін БҰҰ-ның су жөніндегі жаһандық конференциясында ұсынылады және оның қорытынды құжатына енгізіледі.

Коалиция трансшекаралық су ағындары мен халықаралық көлдерді қорғау және пайдалану туралы Конвенцияны (трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияны) орындау шеңберінде қызметін БҰҰ ЕЭК қолдайтын елдер мен ұйымдардың әріптестігін білдіреді. Оның мүшелері оның мақсаттарын іске асыруға жәрдемдесуге міндеттенеді.

Қазақстан Халықаралық су құқығын ұстанатын ел ретінде су ресурстарын қорғау және пайдалану саласындағы жаһандық процестерге белсенді қатысады. 2000 жылы біздің еліміз трансшекаралық су жөніндегі конвенцияға қосылды, ол 2016 жылдан бастап трансшекаралық су ынтымақтастығын дамытудың жаһандық платформасына айналды. Қазақстан Конвенция Бюросының мүшесі бола отырып, конвенцияны өңірлік және жаһандық деңгейде іске асыруда елеулі қолдау көрсетеді.

Осыған байланысты, сондай-ақ коалицияға қатысу Қазақстанға трансшекаралық су ынтымақтастығы саласындағы елдің институционалдық мүмкіндіктерін күшейтуге, сондай-ақ халықаралық қоғамдастыққа осы бағыттағы елдің жетістіктерін ұсынуға көмектесетінін ескере отырып, коалицияға қосылу жөніндегі ұсынысты қолдау қажет.

Халықаралық суды бағалау орталығы өз тарапынан Коалиция қызметі шеңберінде қабылданған міндеттемелерді орындауға жәрдемдесуге дайын.

4 қосымша

Қазақстандағы су саясаты бойынша ұлттық диалог туралы анықтамалық ақпарат

1. Ұлттық саяси диалогтар туралы.

Су саясаты жөніндегі ұлттық Диалогтар (ССҰД) Шығыс Еуропа, Кавказ және Орталық Азия елдерінде Еуропалық Одақтың су бастамасын іске асырудың негізгі тетігі болып табылады. Осы диалогтардың міндеті ұлттық және трансшекаралық деңгейлерде су ресурстарын интеграцияланған басқару қағидаттарын енгізуге жәрдемдесу болып табылады. Ұлттық саяси диалогтар трансшекаралық су ағындары мен халықаралық көлдерді қорғау және пайдалану туралы конвенцияның жұмыс бағдарламасына енгізілген.

Қазақстанда ССҰД Еуропалық Одақтың қаржылық қолдауымен және БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясымен (БҰҰ ЕЭК), экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымымен (ЭЫДҰ) ынтымақтастықта жүзеге асырылады.

Қазақстанда үдерістің басталуына 2012 жылғы 24-26 мамыр аралығында БҰҰ ЕЭК және ССҰД өкілдерінің Астанаға бірлескен миссиясы келді. Осы миссияның мақсаты Қазақстанның су ресурстарын қорғау және пайдалану мәселелері бойынша басым бағыттарды және ұлттық диалог үшін басым тақырыптық облыстарды талқылау үшін тиісті мемлекеттік органдардың және басқа да мүдделі тараптардың өкілдерімен кездесу болды. Сондай-ақ, ССҰД бойынша ведомствоаралық үйлестіру кеңесі (бұдан әрі - ВҮК) құрылғанға дейін диалогтың барлық мүдделі тараптары өкілдерінің жұмыс кездесуін өткізу туралы шешім қабылданды. 2012 жылғы 14 қыркүйекте Астанада өткен осы ведомствоаралық дайындық кездесуі барысында жұмыс деңгейінде басым бағыттар келісілді, оларды ВҮК бірінші отырысының қарауына шығару орынды болды.

2. Қазақстандағы ССҰД құқықтық негізі

Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі мен БҰҰ Еуропалық Экономикалық Комиссиясы арасындағы 2017 жылғы Қазақстан Республикасындағы су саясаты жөніндегі ұлттық диалог бойынша өзара түсіністік туралы Меморандум ССҰД жүзеге асыру үшін заңды негіз болып табылады.

Қазақстандағы ССҰД-тың негізгі міндеті елдің су секторын дамыту бойынша жедел және стратегиялық сипаттағы шаралар кешенін әзірлеу болып табылады.

Қазақстандағы ССҰД жұмысының негізгі басым бағыттарына мыналар жатады:

* су мәселелері бойынша Қазақстанның трансшекаралық ынтымақтастығын дамыту,

* су мен халықтың денсаулығы арасындағы байланыс мәселелері,

* суды басқару, сумен жабдықтау және дренаждың экономикалық аспектілері.

2. ССҰД бойынша ведомствоаралық үйлестіру кеңесі

Қазақстан Республикасы Премьер–Министрінің тапсырмасы бойынша құрылған ведомствоаралық үйлестіру кеңесі (ВҮК) Қазақстанда диалог жүргізу мәселелері жөніндегі консультативтік-кеңесші орган болып табылады. ВҮК құрамы Қазақстанның Қоршаған орта және су ресурстары министрлігінің бұйрығымен бекітілді.

2020 жылы Қазақстан Республикасы Үкіметінің құрамын қайта ұйымдастыруға байланысты ВҮК жаңартылған құрамы мен өкілеттіктері Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігінің 2020 жылғы 16 наурыздағы бұйрығымен бекітілді.

ВҮК-тің негізгі міндеттері-қызметті үйлестіру және басқару ССҰД шеңберінде диалог үшін басым тақырыптық бағыттарды айқындау және бекіту; Жұмыс бағдарламасын, диалог шеңберінде дайындалған шаралар мен құжаттар кешенін қарау және бекіту, сондай-ақ ССҰД шеңберінде іс-шаралардың орындалуы туралы есептерді бекіту.

ВҮК төрағасы жетекшілік ететін экология, геология және табиғи ресурстардың Вице-министрі болып табылады. ВҮК мүшелері экология, геология және табиғи ресурстар, Сыртқы істер, энергетика, денсаулық сақтау, Ұлттық экономика, Инвестициялар және даму министрліктерінің, жеке кәсіпорындар мен үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері болып табылады. ВҮК жұмыс органының (хатшылығының) функцияларын Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі орындайды.

ВҮК отырыстарына қажеттілігіне қарай Қазақстан Парламентінің депутаттары, халықаралық ұйымдардың өкілдері, тиісті салалардағы білікті сарапшылар және басқа да мүдделі тұлғалар шақырылуы мүмкін. ССҰД ВҮК отырыстары жылына бір рет өткізіледі, 2013 жылдан бастап алты отырыс өткізілді, жетінші отырыс 2022 жылғы желтоқсанда өткізіледі деп жоспарланған.

ВҮК отырыстары арасында диалогтың барлық мүдделі тараптарының қатысуымен ССҰД бойынша жұмыс кеңестері өткізіледі. Жұмыс кеңестерінің мақсаты ВҮК жоспарлары мен шешімдерінің жобаларын алдын ала талқылау және дайындау, сондай-ақ ССҰД шеңберінде жұмыстардың орындалу барысын қарау болып табылады. Сонымен қатар, тұрақты негізде сарапшылардың шағын кеңестері өткізіледі. 2021 жылғы 25 қарашада Қазақстанда ССҰД бойынша ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің жетінші отырысына дайындық жөніндегі жұмыс тобының кеңесі өтті.

3. ССҰД тақырыптық бағыттары бойынша қызмет нәтижелері

1. Су ресурстарын қорғау және пайдалану бойынша Қазақстанның көршілес елдермен ынтымақтастығын дамыту

2016 жылдан бастап трансшекаралық өзендер бойынша Қазақстан-Ресей бірлескен зерттеулерінің үш кезеңі орындалды. Зерттеудің бірінші кезеңі 2015 жылғы желтоқсан мен 2016 жылғы тамыз аралығында орындалды, оның барысында Жайық өзені бассейнінің табиғи және әлеуметтік-экономикалық жағдайларына талдау жүргізілді, өзен бассейнінің гидрологиялық, гидрохимиялық және гидробиологиялық жағдайларына қысқаша сипаттама жасалды. Жайық, Жайық өзені бассейнінің су ресурстарын қорғау және пайдалану жөніндегі бағдарламаларға және Жайық өзені бассейнінің экологиялық проблемаларын шешуге жұртшылықтың қатысуына талдау жасалды, Жайық өзенінің жылдық ағынына шаруашылық қызметтің әсерін бағалау жүргізілді, сондай-ақ Қазақстан және Ресей аумақтарындағы Қиғаш өзендерінің су ағынын бағалау бойынша экспедициялық жұмыстар жүзеге асырылды.

Зерттеудің бірінші кезеңінің нәтижелері Жайық өзені бассейнінің трансшекаралық су объектілерін бірлесіп пайдалану және қорғау жөніндегі Қазақстан-Ресей комиссиясының (2016 жылғы 18 тамыз Орал қаласында) Жұмыс тобының отырысында ұсынылды, ол хаттамалық шешіммен Жайық өзені бассейнінің суына климаттың әсерін бағалауға байланысты қосымша зерттеулер жүргізуді ұсынды.

Зерттеудің екінші кезеңі 2016 жылғы қыркүйектен 2017 жылғы ақпанға дейінгі кезеңде орындалды, оның барысында бірінші кезеңнің іс-шаралары, оның ішінде Жайық өзені ағынына және оның негізгі салаларына шаруашылық қызметтің әсерін зерттеу, Жайық өзені ағынының және оның негізгі салаларының жыл ішіндегі бөлінуіне шаруашылық қызметтің әсерін бағалау, жағалау аймақтарының ландшафттарының жай-күйін бағалау жалғасты Жайық өзені, Кигач каналдары бассейніндегі экспедициялық зерттеулер (су шығынын өлшеу, бақылау пункттерін геодезиялық желіге байланыстыру және т.б.), Кигач каналдарының сулылығын бағалау.

Зерттеудің екі кезеңінің нәтижелері бойынша Жайық өзені суының өзгеруіне бейімделу Стратегиясының бірлескен жобасы, сондай-ақ Еділ атырауының қиғаш каналдары трансшекаралық су ағындары жүйесін қорғау және пайдалану туралы хаттама бойынша ұсыныстар әзірленді. Зерттеу нәтижелері туралы есеп БҰҰ ЕЭК ресми сайтында орналастырылған.

Зерттеу нәтижелері трансшекаралық су объектілерін бірлесіп пайдалану және қорғау жөніндегі қазақстан-ресей бірлескен комиссиясының қарауына ұсынылды (жетінші отырыста, 2017 жылғы 3 қазанда Алматы қаласында). Комиссия Жайық өзенінің су ресурстарын ұтымды пайдалану және қорғау жөніндегі іс-қимыл жоспарын дайындау мақсатында зерттеулерді жалғастыру туралы шешім қабылдады.

Осыған байланысты қазақстандық тараптың сұрау салуы бойынша ЕО/БҰҰДБ/БҰҰ ЕЭК "Жасыл "экономика моделіне көшуде Қазақстанды қолдау" жобасы есебінен 2018 жылғы қаңтар мен тамыз аралығында орындалған зерттеулердің үшінші кезеңін орындауға қосымша қаражат бөлінді. Зерттеу барысында Жайық өзенінің су ресурстарын ұтымды пайдалану және қорғау жөніндегі бұрын бағдарламалық құжаттарға талдау

жасалды, Жайық өзені бойынша бірлескен іс-қимыл жоспарының жобасы бойынша ұсыныстар әзірленді, сондай-ақ кіші және үлкен Өзен өзені бойынша су шаруашылығы теңгерімдерін келісу бойынша ұсыныстар әзірленді.

Осы жұмыстардың негізінде Жайық өзенінің су ресурстарын ұтымды пайдалану және қорғау жөніндегі 2020-2030 жылдарға арналған бірлескен іс-қимыл жоспарының жобасы, сондай-ақ кіші және үлкен Өзен өзендері бойынша су шаруашылығы теңгерімдерін үйлестіру жөніндегі ұсыныстар дайындалды.

Бұл жұмыс Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің және БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясының басшылығымен екі елдің ресми тағайындалған сарапшыларының қатысуымен орындалды.

Бірлескен зерттеулерді алғаш рет қазақстандық және ресейлік сарапшылар Бірлескен Комиссия қызметі шеңберінде жүзеге асырды.

Зерттеу нәтижелері трансшекаралық өзендердің су ресурстарын тиімді пайдалану және қорғау жөніндегі бірлескен іс-қимылдар үшін негіз болды және Қазақстанның Ресеймен ынтымақтастығын одан әрі тереңдетуге ықпал етті.

ЮНЕСКО-ның трансшекаралық Сулы горизонттарының жер асты суларын басқару мәселесі бойынша Қазақстан мен Өзбекстан ынтымақтастығының негізі ретінде ғылыми ынтымақтастық және Приташкент ТГВГ бірлескен математикалық моделін әзірлеу арқылы Приташкент трансшекаралық Сулы горизонтын (ТГВГ) бірлесіп басқаруды нығайтуға бағытталған "трансшекаралық Сулы горизонттардағы жер асты суларының ресурстарын басқару" жобасы (ГГРЕТА) жүзеге асырылуда.

2. Су мен халықтың денсаулығы арасындағы байланыс мәселелері.

Қазақстан халқының суы мен денсаулығының өзара байланысы ХДВП-ның басым тақырыбы болып табылады, оның шеңберінде Қазақстанның трансшекаралық сулар жөніндегі конвенцияға су және денсаулық мәселелері жөніндегі хаттамаға қосылуы мәселесі мұқият зерделенді.

ЕО жобасының қаражаты есебінен Қазақстандағы су ресурстарының, сумен жабдықтаудың, су бұрудың және санитарияның жай-күйін қысқаша талдауды, осы мәселелер бойынша елдің заңнамасын талдауды, хаттама бойынша міндеттемелерді талдауды, сондай-ақ Қазақстанның Хаттамаға қосылуын техникалық-экономикалық талдауды қамтитын Қазақстанның Хаттамаға қосылуының орындылығын талдау дайындалды.

Қазақстан мемлекеттік органдарының мамандары мен өкілдері үшін хаттама бойынша арнайы семинар ұйымдастырылды, онда хаттаманың артықшылықтары мен мүмкіндіктері, Хаттаманы жүзеге асыру бойынша қатысушылардың тәжірибесі және хаттама бойынша міндеттемелерді орындауға байланысты басқа да мәселелер зерделенді.

Хаттаманың 6 және 7-баптарына сәйкес әрбір тарап нысаналы көрсеткіштерді және оларды орындаудың бақылау мерзімдерін белгілеуге

тиіс. Осыған байланысты, ЕО қолдауымен хаттама бойынша Қазақстанның нысаналы көрсеткіштерін белгілеу бойынша жұмыс орындалды, оның қорытындысы бойынша Қазақстан халқының денсаулығы мен судың өзара байланысын талдау дайындалды, нысаналы көрсеткіштер әзірленді. Көрсеткіштер республиканың денсаулық сақтау, қоршаған ортаны қорғау, әлеуметтік-экономикалық даму саласындағы қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін, сондай-ақ су мен денсаулыққа байланысты жергілікті жағдайларды ескере отырып әзірленді. Олар хаттама бойынша Қазақстанның нысаналы көрсеткіштерін талқылауға арналған үш кеңесте мемлекеттік органдардың, ғылыми және жобалау ұйымдарының, сондай-ақ үкіметтік емес ұйымдардың мамандарының кең ауқымының қарауына ұсынылды.

Бұл жұмыстардың нәтижелері Қазақстан Үкіметінің Хаттамаға қосылу туралы шешімін қабылдау үшін негіз болды. Қазақстан Хаттамаға қосыла отырып, су ресурстарын басқару жүйесін дамыту үшін құқықтық, әкімшілік және экономикалық негіздерді кеңейте алады, Халықты халықаралық санитарлық-гигиеналық стандарттарға жауап беретін сумен қамтамасыз ету мәселелері бойынша денсаулық сақтау секторы мен су шаруашылығы арасындағы ведомствоаралық өзара іс-қимылды күшейте алады.

3. *Су ресурстарын басқарудың экономикалық аспектілері, сумен жабдықтау және су бұру*

ЭЫДҰ қолдауымен мынадай жобалар іске асырылды:

1) Қазақстанның ауылдары мен шағын қалаларында шаруашылық-тұрмыстық (ауызсу) сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін пайдалану мен қаржыландырудың орнықты бизнес-модельдеріне көшу;

2) көп мақсатты су шаруашылығы жүйелерінің рөлін күшейту,

3) ауыл шаруашылығын мемлекеттік қолдауды реформалау, ауылды және қайта өңдеу өнеркәсібінің су сыйымды саласын дамыту жөнінде ұсыныстар әзірлеу.

Бірінші жоба Қазақстанның ауылдары мен шағын қалаларында шаруашылық-тұрмыстық (ауызсу) сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін пайдалану мен қаржыландырудың тұрақты бизнес-модельдеріне көшу мәселелеріне арналды. Жоба 2013-2015 жылдар аралығында ЭЫДҰ су бағдарламасы аясында поляк және қазақстандық сарапшылар тобының қатысуымен орындалды: Мариан Шыманович, Рафаль Станек, Игорь Петраков және Жанат Аляхасов. Жоба Еуропалық Одақ пен Норвегия мен Швейцария үкіметтерінің қаржылық қолдауымен жүзеге асырылды.

Жобаның нәтижелері бойынша қазақстандық және халықаралық тәжірибені талдау негізінде аудандық су арнасының негізгі моделі ретінде шағын жеке оператор және аудандық су арнасы белгілі бір бағыттар бойынша қолдау көрсететін (оның ішінде жөндеу, жөндеу жұмыстары) ауылдық ауыз су тұтынушыларының кооперативінің (немесе коммерциялық емес қауымдастығының) күштерімен ЖСҚЖ жүйесін басқару сияқты модельдермен толықтырылған аудандық су арнасының моделі ұсынылды.

ағып кетуді анықтау, су көзіндегі және суды талдау нүктелеріндегі судың сапасын талдау және т.б.).

Басқа екі жобаны ЭЫДҰ 2014-2017 жылдар кезеңінде ЭЫДҰ-ның Қазақстан үшін Елдік Бағдарламасы шеңберінде орындады және су ресурстарын басқарудың экономикалық аспектілеріне арналған:

Көп мақсатты су шаруашылығы жүйелерінің рөлін күшейту жобасы су, азық-түлік және энергетикалық қауіпсіздікке қол жеткізуде және "жасыл экономикаға"көшуде көп мақсатты су шаруашылығы жүйелерінің рөлін күшейту жолдарын анықтау міндетін қойды. Ол Шардара су қоймасы мен онымен байланысты су шаруашылығы жүйелерін қоса алғанда, Оңтүстік Қазақстан және Қызылорда облыстарындағы Сырдария өзені бассейнінің көп мақсатты су шаруашылығы инфрақұрылымының (КМСШИ) мысалында орындалды.

Жоба қорытындысы бойынша Шардара КМСШИ үшін инвестициялық стратегия бойынша жалпы ұсыныс әзірленді: негізінен ауыл шаруашылығының өнімділігін арттыруға, сонымен қатар суды пайдалану тиімділігін арттыруға баса назар аудару.

Екінші жоба Ауыл шаруашылығын мемлекеттік қолдаудың тетіктері мен құралдарын жетілдіруге, ауыл аудандарын және Қазақстан Республикасына су шаруашылығына теріс әсер ететін өнеркәсіптің су сыйымды қайта өңдеу салаларын дамытуға бағытталған.

Оның нәтижесі салалық саясаттың кейбір негізгі тетіктері мен құралдарын реформалау жөніндегі ұсынымдар болды, соның ішінде: ауыл және су шаруашылықтарында үлестік қаржыландыру (мемлекеттік және жеке) тетіктерін ілгерілету және келісілген қаржыландыруды (ауыл шаруашылығы және су ресурстары) қамтамасыз ету мақсатында кредиттік әріптестіктердің жұмысын жетілдіру: ауыл шаруашылығы өнімдерінің жекелеген түрлерін өндіруге арналған бюджеттік субсидияларды арттыру мақсатында қайта құрылымдау ауыл және су шаруашылығындағы басқару әдістерінің тиімділігі – сонымен қатар, фермерлер тарапынан оппозицияға жол бермеу және тағы басқалар. Сондай-ақ мемлекеттік деңгейде су, ауыл шаруашылығы және әлеуметтік-экономикалық саясатты үйлестіруді жақсарту үшін министрлікаралық жұмыс тобын (ҚР Ауыл шаруашылығы және Ұлттық экономика министрлігінің қатысуымен) құру ұсынылды.

Аталған жұмыстардың нәтижелері Қазақстанда қызығушылық тудырды және басқа елдерде қолданылуда.

4. Алынған сабақтар

Қазақстандағы ССҰД Қазақстанның су ресурстарын қорғау және пайдалану мәселелерін шешуде ерекше рөл атқарады. ССҰД Қазақстанның су ресурстарын басқару саласындағы проблемаларды талқылау және ықтимал шешімдерді іздеу үшін тиімді алаңға айналды. Ол мемлекеттік органдардың, ғылыми және қоғамдық ұйымдардың және жеке сектордың су ресурстарын интеграцияланған басқару мәселелері бойынша өзара іс-қимылын нығайтуға ықпал етеді.

ССҰД шеңберінде орындалған жұмыстардың нәтижелері су мен халық денсаулығының өзара байланысы мәселелері бойынша шешімдер қабылдауға, Қазақстанның су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттамаға қосылу процесіне бастамашылық етуге жәрдем көрсетті. Трансшекаралық өзендер бойынша бірлескен зерттеулер Қазақстанның Ресеймен трансшекаралық суларды бірлесіп пайдалану және қорғау жөніндегі ынтымақтастығын тереңдетуге серпін берді.

5 қосымша

Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар вице-министрі С. М. Мұқатаевтың БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясының миссиясымен кездесуі

Астана қ. *2022 жылғы 12 желтоқсан*

БҰҰ ЕЭК тарапынан: Тамара Кутонова ханым, қоршаған ортаны қорғау жөніндегі қызметкер, Александр Белокуров мырза, қоршаған ортаны қорғау жөніндегі қызметкер

Кездесу тақырыбы: Қазақстандағы су саясаты бойынша Ұлттық диалогтың болашақ отырыстарына арналған тақырыптарды анықтау

Әңгімелесу тезистеріне ұсыныстар

Қазақстан астанасына қош келдіңіз! Сізбен кездескеніме өте қуаныштымын!

Ұлттық диалог Қазақстанда 10 жылға жуық уақыт бойы жүргізіліп келеді. Осы кезеңде ХДВП су шаруашылығының ең өзекті мәселелерін және су ресурстарын ұтымды пайдалану бойынша Қазақстанның көршілес елдермен ынтымақтастығы мәселелерін талқылау үшін тиімді алаңға айналды.

Ұлттық диалог аясында бірқатар аналитикалық зерттеулер жүргізілді. Бұл жұмыстардың нәтижелері кейбір мәселелер бойынша шешім қабылдауға негіз болды.

Қазақстандағы ұлттық диалог жөніндегі қызмет БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясымен және Еуропалық Одақты қолдаумен тығыз ынтымақтастықта орындалады. Біз БҰҰ ЕЭК-тің, атап айтқанда трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенция Хатшылығының қолдауын жоғары бағалаймыз.

Менің ойымша, Ұлттық диалогтың бір жағынан мүдделі мемлекеттік органдар, ғылыми институттар, қоғамдық ұйымдар, жеке сектор арасындағы өзара іс-қимыл платформасы ретінде, ал екінші жағынан біздің халықаралық серіктестерімізді қолдау құралы ретінде пайдалануға болатын әлеуеті өте зор.

Мұнда су ресурстары комитеті мен трансшекаралық өзендер департаментінің өкілдері қатысады. Олар сізге Қазақстандағы су ресурстарын пайдалану жағдайы және елдің су саясатының перспективалық бағыттары туралы қысқаша хабарлайды.

КВР және ТДР өкілдерінің сөз сөйлеуі.

Менің ойымша, бізде болашақта ұлттық диалогтың Ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің қарауына шығарылуы мүмкін және қажет көптеген тақырыптар бар.

Болашақта біз бірқатар тақырыптарды анықтаймыз және сіздермен диалогтың жұмыс жоспарына және БҰҰ ЕЭК тарапынан ықтимал қолдауға енгізуге болатын ұсыныстарды талқылаймыз.

Осы мүмкіндікті пайдалана отырып, мен Қазақстанға су ресурстарын қорғау және пайдалану жөніндегі көршілес елдермен ынтымақтастықты дамытуда көрсеткен қолдауы үшін БҰҰ ЕЭК-ке алғыс айтқым келеді.

Тұтастай алғанда, Қазақстан трансшекаралық сулар жөніндегі Конвенцияның тарапы ретінде оның егжей-тегжейіне белсенді қатысуды жалғастыруға, сондай-ақ Орталық Азиядағы Конвенцияның пәрменді ынтымақтастық орталығына айналатын халықаралық суды бағалау орталығын қолдау арқылы жұмыс бағдарламасын орындауға жәрдемдесуге ниетті екенін атап өткім келеді.

Бізге келгеніңіз үшін рахмет. Сіздермен ынтымақтастыққа қуаныштымын! Барлық сұрақтар бойынша сіз трансшекаралық өзендер департаменті директорының орынбасары Данияр Сағадиевке жүгіне аласыз.

6-қосымша

Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігі жөніндегі өңірлік семинар

2022 жылғы 30 қараша-1 желтоқсан, Алматы қ., Қазақстан

ҚОРЫТЫНДЫ ҚҰЖАТ

2022 жылғы 30 қараша мен 1 желтоқсан аралығында Алматы қаласында Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігі бойынша өңірлік семинар өтті. Іс-шараны Словакияның Су ресурстарын басқару жөніндегі мемлекеттік кәсіпорнымен, Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігімен бірлесіп, Дүниежүзілік банктің қаржылай қолдауымен CAWEP көпжақты нысаналы қорының қаражаты есебінен халықаралық суды бағалау орталығы (ХСБО) ұйымдастырды.

Семинардың мақсаты Гидротехникалық құрылыстарды (бұдан әрі - ГТҚ) қауіпсіз басқару бойынша озық тәжірибені зерделеуге және оны Орталық Азияда қолдануға, ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз ету критерийлері, тетіктері туралы түсінік пен білімді жақсартуға, сондай-ақ су ресурстарын бірлесіп пайдалану бойынша өңірдегі ынтымақтастықтың перспективаларын айқындауға жәрдемдесу болды.

Семинар жұмысына Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстандағы су объектілерін басқаруға және олардың қауіпсіздігіне жауапты Су шаруашылығы секторы мен қызметтерінің өкілдері, Словакиядан келген сарапшылар, сондай-ақ өңірлік және халықаралық ұйымдардың өкілдері қатысты. 1-қосымша-мүшелер тізімі.

Семинардың күн тәртібіне ашылу, жеті тақырыптық сессия, топтық талқылау және қорытынды сессия кірді. 2-қосымша-семинар бағдарламасы.

Ашылу салтанатында семинарға қатысушыларға Досбол Бекмағамбетов мырза құттықтау сөз сөйледі – Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігі Су ресурстары комитеті төрағасының орынбасары, Татьяна Проскурякова ханым, Дүниежүзілік банктің Орталық Азия бойынша өңірлік директоры, Роберт Кирнаг мырза, Словакияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі, Йоханнес Баур мырза, ЕО-ның Қазақстандағы делегациясының ынтымақтастық бөлімінің басшысы, Г-жа Лиза Гамп, Швейцарияның Өзбекстандағы елшілігінің су және климаттың өзгеруі жөніндегі аймақтық кеңесшісі, сондай-ақ БҰҰ ЕЭК экономикалық мәселелер жөніндегі қызметкері Талайбек Макеев мырза.

Сессияларда семинарға қатысушылар келесі тақырыптар бойынша ақпараттық-техникалық презентациялар мен баяндамалар тыңдады:

- Орталық Азиядағы ГТҚ қауіпсіздігін реттеудің қолданыстағы тәжірибесі;
- ГТҚ қауіпсіздігін басқарудың заңнамалық, институционалдық және қаржылық аспектілері;
- бөгеттердің қауіпсіздігі тұрғысынан су ресурстарын басқару;
- ГТҚ қауіпсіздік жүйесінің техникалық және ғылыми аспектілері;
- ГТҚ қауіпсіздігін мониторингілеу және бағалау жүйесі, ерте хабарлау жүйесі;
- қалдық қоймаларын қауіпсіз басқару;
- бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі гидрометеорологиялық мониторингтің рөлі.

Орталық Азияда ГТҚ қауіпсіз басқару бойынша халықаралық тәжірибені қолдануды талқылау және су ресурстарын бірлесіп пайдалану бойынша елдердің ынтымақтастық

перспективаларын айқындау мақсатында семинар барысында топтық жұмыстар жүргізілді. Талқылау барысында топ қатысушылары келесі қорытындыға келді:

* Орталық Азиядағы ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз ету проблемаларын климаттың өзгеруінің теріс әсерін ескере отырып шешу қажет. ГТҚ қауіпсіздігі саласында зерттеулер жүргізу кезінде оларды елдердің жедел практикасына одан әрі енгізу мақсатында, оның ішінде пилоттық жобаларды іске асыру кезінде заманауи технологияларды (спутниктік) пайдалану қажет.

* ГТҚ жойылуына байланысты төтенше жағдайларды жоюға және алдын алуға бағытталған бірлескен шаралар кешенін әзірлеу қажет. Шағын ГТҚ қауіпсіздігіне, әсіресе жеке меншіктегі қауіпсіздікке ерекше назар аудару керек, өйткені олар апат қаупіне көбірек ұшырайды.

* ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласында кадрлық әлеуетті дамыту бойынша, оның ішінде жобалаушы-білікті мамандарды, құрылыстарды пайдалану жөніндегі мамандарды және басқа да мамандарды даярлау, олардың жүйелі негізде біліктілігін арттыру, сондай-ақ ГТҚ қауіпсіздігі саласында жұмыс істейтін барлық деңгейдегі мамандардың еңбегіне ақы төлеуді арттыру жөнінде ұлттық шаралар кешенін қабылдау талап етіледі.

* Орталық Азиядағы трансшекаралық бассейндердегі ГТҚ қауіпсіздігін қаржылық қамтамасыз ету мәселелерін жобалық-бағдарламалық тәсіл негізінде шешу қажет. Атап айтқанда, Үндістанның тәжірибесін пайдалана отырып, екіжақты және бассейндік деңгейлерде бөгеттердің қауіпсіздігі бойынша бірлескен жобаларды әзірлеу және іске асыру ұсынылады. Халықаралық қаржы ұйымдарының қолдауымен ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша бірлескен мақсатты бағдарламаларды әзірлеу және орындау практикасын енгізу қажет. Осы мақсаттар үшін Халықаралық Аралды құтқару қорының платформасын және Арал теңізі бассейні елдеріне көмек көрсету жөніндегі іс-қимыл бағдарламасын (ПБАМ-4) пайдалану қажет. Елдер пбам-4-ті іске асыруға, әсіресе бөгеттердің қауіпсіздігіне байланысты оның іс-шараларын орындауға донорлық қаражат тартуға жәрдемдесуі керек. Сондай-ақ, ГТС пайдалану мен техникалық қызмет көрсетуді бірлесіп қаржыландыру мәселелерін шешуде елдердің екіжақты деңгейдегі ынтымақтастығының оң тәжірибесін (мысалы, Шу-Талас өзенінің бассейні, Касансай /Орто-Токой су қоймасы, Фархад су торабы бойынша ынтымақтастық) пайдалану ұсынылады. Екіжақты ынтымақтастық шеңберінде құрылыстарды пайдалануға байланысты жұмыстарды орындауға ғана емес, олардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге де қаржы тарту қажет.

* ГТС-да тұнбаға байланысты мәселелерді шешу жолдарын зерттеу және анықтау қажет.

* Орталық Азиядағы бөгеттер қауіпсіздігінің тәуекелдерін мониторингілеу мен бағалаудың заманауи жүйесін енгізу үшін қазіргі заманғы технологиялар мен озық тәжірибені қолдана отырып, пилоттық жобаларды, оның ішінде 3-4 сыныпты құрылыстарды пилоттық көп факторлы тексеру, ірі ГТҚ-да автоматтандырылған мониторинг жүйесін енгізу бойынша пилоттық жобаларды орындау ұсынылады.

* Елдердегі ГТҚ қауіпсіздігі туралы заңнаманы қабылдау және/немесе осы саладағы қолданыстағы нормативтік-құқықтық базаны, оның ішінде ГТҚ пайдалану жөніндегі ережелер мен нұсқаулықтарды жетілдіру жөніндегі шараларды жүзеге асыру қажет.

* Орталық Азия елдерінің мамандары үшін, мысалы, Үндістанға ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз етудің түрлі аспектілері бойынша оқу сапарларын ұйымдастыру мүмкіндігін қарастыру қажет. Елдерге Дүниежүзілік Банктің гранттық қаражаты есебінен "бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету" магистрлік бағдарламасы бойынша Үндістандағы студенттерін оқыту мүмкіндігін пайдалануды ұсыну.

Талқылау қорытындысы бойынша семинарға қатысушылар мыналарды шешті:

1. Дүниежүзілік Банкке, Словакияның қоршаған ортаны қорғау министрлігіне, Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігіне, Словакияның Су шаруашылығы құрылысы жөніндегі мемлекеттік кәсіпорнына және халықаралық суды бағалау орталығына және өңірлік семинар өткізгені үшін алғыс білдірсін;

2. бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі халықаралық тәжірибені зерделеудің өзектілігін және оны Орталық Азиядағы Гидротехникалық құрылыстарды басқаруды жетілдіруде әдіснамалық құрал ретінде пайдалану қажеттігін атап өту;

3. Гидротехникалық құрылыстарды қауіпсіз басқару жөніндегі, оның ішінде гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігі жөніндегі заңнаманы жетілдіру; Гидротехникалық құрылыстарды бұзумен байланысты төтенше жағдайларды жою және алдын алу; шағын Гидротехникалық құрылыстарды тиісті бақылау және күтіп ұстау; шөгінділерге қарсы күрес; мамандарды оқыту және олардың біліктілігін арттыру, олардың жалақысын арттыру және т. б. жөніндегі ұлттық шаралар кешенін әзірлеу қажеттігін атап өту қажет.;

4. климаттың өзгеруінің теріс әсерін және су тасқыны мен құрғақшылықтың жиілігі мен ауқымын ұлғайту, мұздықтардың еруі, эрозия мен шөгінділердің өсуі, сел ағындарының ұлғаюы сияқты тәуекелдерді ескере отырып, Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігі проблемаларын шешу, сондай-ақ мұндай тәуекелдердің ГТҚ қауіпсіздігіне әсерін азайту жөнінде шаралар қабылдау қажеттігін атап өту;

5. Су шаруашылығы, энергетика, ауыл шаруашылығы, тау-кен өнеркәсібі, орман шаруашылығы, көлік және т. б. сияқты секторлардың мүдделерін ескеретін өңір елдерінде ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз етуде сірке емес тәсілді қолданудың өзектілігі мен қажеттілігін мойындау.;

6. Орталық Азия елдерінің үкіметтеріне ГТҚ қауіпсіздігін арттыру, оның ішінде екіжақты және өңірлік деңгейлерде бірлескен жобаларды әзірлеу және іске асыру; нысаналы бағдарламаларды орындау; Халықаралық Аралды құтқару қоры және басқа да тиісті ұйымдар/құрылымдар/бағдарламалар шеңберінде ГТҚ қауіпсіздік проблемаларына қаржыландыруды тарту, сондай-ақ бассейндік жобалардың рөлін арттыру бөлігінде мемлекетаралық ынтымақтастықты одан әрі нығайту ұсынылсын. бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ұйымдар.

7. қазіргі заманғы технологиялар мен озық тәжірибені қолдана отырып, Орталық Азиядағы бөгеттер қауіпсіздігінің тәуекелдерін мониторингілеу және бағалау жүйесін дамыту бойынша, оның ішінде 3-4 сынықты құрылыстарды пилоттық көп факторлы тексеру және ірі гидротехникалық құрылыстарда мониторингтің автоматтандырылған жүйесін енгізу бойынша пилоттық жобаларды енгізу және іске асыру қажеттігін атап өту;

8. трансшекаралық бассейндерде орналасқан қалдық қоймаларды қауіпсіз пайдалану және күтіп ұстау ластанудың алдын алу және төтенше жағдайларға ден қою бойынша келісілген шараларды әзірлеуді және қабылдауды талап ететінін атап өту қажет;

9. ГТҚ қауіпсіздігі жөніндегі ұлттық заңнамаларды қабылдау және/немесе оларды жетілдіру, ал болашақта мемлекетаралық маңызы бар ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз ететін нормативтік-құқықтық базаны дамыту және үйлестіру жөнінде шаралар қабылдау қажеттігін атап өту;

10. бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін нормативтік-құқықтық базаны жаһандық салыстырмалы талдау туралы Дүниежүзілік Банктің ақпаратын назарға алу және оған ГТҚ қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі елдердің заңнамаларын үйлестіруді жүзеге асыру мақсатында Орталық Азияда осындай талдау жүргізу мүмкіндігін қарастыру туралы өтінішпен жүгіну;

Қосымша 7

Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігі жөніндегі өңірлік семинар туралы ақпарат

2022 жылғы 30 қараша мен 1 желтоқсан аралығында Алматы қаласында Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігі бойынша өңірлік семинар өтті.

Іс-шараны Словакияның су ресурстарын басқару жөніндегі мемлекеттік кәсіпорнымен (Vodohospodarska vystavba) бірлесіп Дүниежүзілік Банктің қаржылық қолдауымен және Словакияның Қоршаған ортаны қорғау министрлігі мен Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің ресми қолдауымен Халықаралық суды бағалау орталығы (ХСБО) ұйымдастырды.

Семинар Гидротехникалық құрылыстарды қауіпсіз басқару және оны Орталық Азияда қолдану бойынша озық тәжірибе туралы білімді тереңдетуге, гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету критерийлерін, тетіктерін түсінуді жақсартуға, сондай-ақ су ресурстарын бірлесіп пайдалану бойынша өңірдегі ынтымақтастықтың перспективаларын айқындауға жәрдемдесуге бағытталған.

Семинар жұмысына 60-қа жуық қатысушы қатысты, оның ішінде Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан, Өзбекстан және Словакия сарапшылары, гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігіне жауапты мемлекеттік органдар мен ұлттық қызметтердің өкілдері, ғылыми институттар мен өңірлік бассейндік су шаруашылығы ұйымдарының мамандары, сондай-ақ халықаралық ұйымдардың өкілдері.

Іс-шара Сәрсенбі, 30 қараша күні Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігі Су ресурстары комитеті төрағасының орынбасары Д.Бекмағамбетовтың, Дүниежүзілік банктің Орталық Азия бойынша өңірлік директоры Т. Проскурякованың, Словакияның Қазақстандағы және Қырғызстандағы Төтенше және Өкілетті елшісі Р. Кирнагтың, ЕО-ның Қазақстандағы делегациясының ынтымақтастық бөлімінің басшысы Й. Бауыра, Швейцарияның Өзбекстандағы елшілігінің су және климаттың өзгеруі жөніндегі аймақтық кеңесшісі Л. Гамп, сондай-ақ БҰҰ ЕЭК экономикалық мәселелер жөніндегі қызметкері Т.Макеева.

Сессияларда семинарға қатысушылар Словакия, Үндістан және басқа елдердің гидротехникалық құрылыстармен қауіпсіздікті қамтамасыз ету тәжірибесін зерделеп, келесі тақырыптар бойынша ақпараттық-техникалық презентацияларды тыңдады:

- Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігін реттеудің қолданыстағы тәжірибесі;
- гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігін басқарудың заңнамалық, институционалдық және қаржылық аспектілері;
- бөгеттердің қауіпсіздігі тұрғысынан су ресурстарын басқару;

- гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздік жүйесінің техникалық және ғылыми аспектілері;

- гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігін мониторингілеу және бағалау жүйесі, ерте хабарлау жүйесі;

- қалдық қоймаларын қауіпсіз басқару;

- бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі гидрометеорологиялық мониторингтің рөлі.

Қатысушылар Үндістан сияқты озық халықаралық тәжірибені пайдалана отырып, екіжақты және бассейндік деңгейдегі бөгеттердің қауіпсіздігі бойынша бірлескен жобаларды әзірлеуді және іске асыруды ұсынды. Халықаралық қаржы ұйымдарының қолдауымен Орталық Азиядағы гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша бірлескен мақсатты бағдарламаларды әзірлеу және орындау практикасын енгізу қажеттігі атап өтілді. Сондай-ақ, қатысушылар гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласында, оның ішінде Орталық Азия елдерінің мамандары үшін оқу сапарларын ұйымдастыру және Үндістанда бөгеттердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша магистрлік бағдарлама бойынша студенттерді оқыту арқылы кадрлық әлеуетті дамыту қажеттігін атап өтті.

Талқылау қорытындысы бойынша қатысушылар өңірлік семинардың негізгі қорытындылары мен ұсынымдарын қамтитын қорытынды құжатты қарады.

Өңірлік семинар соңында қатысушылар Чилик өзеніндегі Борторғай су қоймасында орналасқан Дінмұхамед Қонаев атындағы Үлкен Алматы каналының бас құрылысына барды. Бұл гидротехникалық құрылымның бірегейлігі-өткізу қуаты 150 текше метрге дейінгі конустық қақпалар. секундына су.

Өңірлік семинарды өткізу қорытындысы бойынша қатысушылар оның пайдалылығын, сондай-ақ қаралатын мәселелердің өзектілігін атап өтті. Атап айтқанда, Орталық Азия мамандары Гидротехникалық құрылыстарды қауіпсіз пайдалануды қамтамасыз ету бойынша әртүрлі техникалық аспектілер бойынша терең білім алды, ұлттық және өңірлік деңгейде институционалдық негіздерді дамыту және заңнаманы жетілдіру бойынша ұсыныстармен алмасты, сондай-ақ су құрылыстарын қауіпсіз пайдалануды қамтамасыз ету мақсатында қаржылық қолдау қажеттігін ерекше атап өтті.

Семинардың қорытындылары мен материалдары, барлық презентациялар мен фотоматериалдарды қоса алғанда, ХСБО сайтында сілтеме бойынша орналастырылды https://iwac.kz/index.php/ru/deyatelnost/soveshchaniya-seminary/360-regionalnyj-seminar-po-bezopasnosti-gidrotekhnicheskikh-sooruzhenij-v-tsentralnoj-azii.

8 қосымша

Жоба

Қазақстан Республикасындағы су саясаты туралы Ұлттық диалог жөніндегі Ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің жетінші отырысының хаттамасы

2022 жылғы 14 желтоқсан *Астана қ.*

Қазақстан Республикасының су саясаты туралы Ұлттық диалог жөніндегі Ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің (бұдан әрі – ССҰД ВҮК) жетінші отырысы 2022 жылғы 14 желтоқсанда Астана қаласында аралас форматта өтті.

Отырыс жұмысына Қазақстан Республикасының мүдделі мемлекеттік органдарының өкілдері және қоса беріліп отырған қатысушылар тізіміне сәйкес ғылыми, қоғамдық, өңірлік және халықаралық ұйымдардың сарапшылары қатысты.

Қатысушыларға Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар вице-министрі Серікалий Мұқатаев мырза, Қазақстандағы Еуропалық Одақ Өкілдігінің басшысы Йоханнес Баур мырза және ұлттық саясат бойынша диалог бағдарламасының менеджері, БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясы Тамара Кутонова ханым құттықтау сөз сөйледі.

Күн тәртібі бойынша келесі баяндамалар мен презентациялар тыңдалды:

- Қазақстанда жер асты суларын пайдаланудың жай-күйі мен перспективалары туралы, *Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігі Геология комитетінің өкілі;*

-Ggreta жобасы және Приташкент трансшекаралық Сулы горизонтын бірлескен тұрақты басқару жөніндегі жол картасы туралы, *Серікжан Атанов мырза, Алматыдағы ЮНЕСКО бюросының қызметкері;*

- Приташкент трансшекаралық Сулы горизонтының бірлескен математикалық моделі, *Валентина Рахимова ханым, ЮНЕСКО консультанты;*

-Шу және Талас өзендерінің бассейндеріне арналған стратегиялық іс-қимыл бағдарламасы және оның инвестициялық идеялары туралы, *Индира Ақбозова ханым, Шу-Талас су шаруашылығы комиссиясы;*

- Орталық Азиядағы су-энергетикалық кешенді реттеу, *Арман Ахунбаев мырза, Еуразиялық даму банкінің салалық талдау орталығының басшысы;*

-Сырдария өзенінің авариялық ластану көздері мен тәуекелдері, *Эркин Оролбаев мырза, БҰҰ ЕЭК консультанты;*

- Қазақстан мен Орталық Азиядағы азық-түлік қауіпсіздігі, сауда және су ізі, *Бо Либерт мырза, БҰҰ ЕЭК консультанты;*

- Трансшекаралық ынтымақтастыққа арналған БҰҰ ЕЭК құралдары, *Тамара Кутонова ханым, ұлттық саясат бойынша диалог бағдарламасының менеджері, БҰҰ ЕЭК;*

- Су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттама: қосылу артықшылықтары және шетке шығу кезіндегі міндеттемелер, *Наталья Никифорова ханым, экологиялық мәселелер жөніндегі қызметкер, БҰҰ ЕЭК;*

- Қазақстанның су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттамаға қосылу мәртебесі туралы ақпарат, *Нұржан Қисабеков мырза, Қазақстан*

Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі санитариялық-эпидемиологиялық бақылау комитетінің өнеркәсіптік, радиациялық-қауіпті және коммуналдық объектілерді санитариялық-гигиеналық бақылау және қадағалау басқармасының басшысы;

- Қазақстандағы су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттаманы орындау жөніндегі келесі қадамдар туралы, *Сейтқәрім Тастанбаев мырза, санитариялық-эпидемиологиялық сараптама және мониторинг ғылыми-практикалық орталығының санитариялық-гигиеналық мониторинг басқармасының басшысы;*

- Қызылорда облысында қауіпсіз ауыз сумен жабдықтауды дамыту перспективалары, *Алма Шеңгелбаева ханым, Қазақстан Республикасындағы Халықаралық Аралды құтқару қоры Атқарушы Дирекциясының бас маманы;*

- Қазақстанда іске асырылатын су ресурстары жөніндегі жобалар мен бағдарламалар, *Мэттью Гриффитс мырза, экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (ЭЫДҰ) бағдарламасының аға менеджері, Гүлзада Ажетова ханым, Орталық Азиядағы су ресурстары және қоршаған орта жөніндегі өңірлік маман, Орталық Азиядағы USAID миссиясы, Лариса Когутенко ханым, Қазақстан-Неміс университетінің "Су ресурстарын интеграцияланған басқару" магистрлік бағдарламасының үйлестірушісі.*

Отырысқа қатысушылар баяндамашылардың сөздерін тыңдап, күн тәртібіне енгізілген мәселелерді талқылап, мыналарды шешті:

1. Отырыстың күн тәртібі бойынша баяндамашылардың сөз сөйлеуі назарға алынсын.
2. Айтылған ескертулер мен ұсыныстарды ескере отырып, 2023 жылға арналған ССҰД бойынша жұмыс жоспары мақұлдансын.
3. Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігіне белгіленген тәртіппен ЕО, БҰҰ ЕЭК, ЭЫДҰ және даму жөніндегі басқа да халықаралық әріптестерге 2023 жылға арналған ССҰД бойынша жұмыс жоспарын орындауды қолдау мүмкіндігін қарастыру өтінішімен жүгіну ұсынылсын.
4. Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар министрлігіне ЕО және БҰҰ ЕЭК-пен ынтымақтастықта 2023 жылдың екінші тоқсанында ССҰД ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің сегізінші отырысына дайындық жөніндегі жұмыс тобының кеңесін, сондай-ақ 2023 жылдың төртінші тоқсанында ССҰД ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің сегізінші отырысын өткізу мүмкіндігін қарастыру ұсынылсын.

Қазақстандағы су саясаты жөніндегі Ұлттық диалогтың
Ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің жетінші отырысы

2022 жылғы 14 желтоқсан, Астана қ., Sheraton-Astana қонақ үйі

АЛДЫН АЛА КҮН ТӘРТІБІ

Төраға: Серікали Мұсатаев мырза, Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар вице-министрі

09:00 – 09:15	**Қатысушыларды тіркеу**
09:15 – 09:30	***Сессияның ашылуы*** **Құттықтау сөзі** • *Серікқали Мұсатаев мырза, Қазақстан Республикасының экология, геология және табиғи ресурстар вице-министрі* • *Йоханнес Баур мырза, Қазақстандағы ЕО Өкілдігінің Басшысы* • *Тамара Кутонова ханым, ұлттық саясат бойынша диалог бағдарламасының менеджері, БҰҰ ЕЭК*
09:30 - 10:30	***Сессия 1. Қазақстанда жер асты суларын қорғау және пайдалану жөніндегі ынтымақтастықты нығайту*** **Қазақстанда жер асты суларын пайдаланудың жай-күйі мен перспективалары туралы,** *Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігі Геология комитетінің өкілі* **Грета жобасы және Приташкент трансшекаралық Сулы горизонтын бірлескен тұрақты басқару жөніндегі жол картасы туралы,** *Серікжан Атанов мырза, Алматыдағы ЮНЕСКО бюросының қызметкері* **Приташкент трансшекаралық Сулы горизонтының бірлескен математикалық моделі,** *Валентина Рахимова ханым, ЮНЕСКО кеңесшісі* **Сұрақтар мен жауаптар, талқылау**
10:30 – 10:50	**Кофе брейк**
10:50 – 12:00	***Сессия 2. Қазақстанның су ресурстарын қорғау және пайдалану жөніндегі көршілес елдермен ынтымақтастығы*** **Шу және Талас өзендерінің бассейндеріне арналған стратегиялық іс-қимыл бағдарламасы және оның инвестициялық идеялары туралы,** *Индира Ақбозова ханым, Шу-Талас су шаруашылығы комиссиясы* **Орталық Азиядағы су-энергетикалық кешенді реттеу,** *Арман Ахунбаев мырза, Еуразиялық даму банкінің салалық талдау орталығының басшысы* **Сырдария өзенінің авариялық ластану көздері мен тәуекелдері, Эркин**

	Оролбаев мырза, БҰҰ ЕЭК консультанты **Қазақстан мен Орталық Азиядағы азық-түлік қауіпсіздігі, сауда және су ізі,** *Бо Либерт мырза, БҰҰ ЕЭК консультанты* **Трансшекаралық ынтымақтастыққа арналған БҰҰ ЕЭК құралдары,** *Тамара Кутонова ханым, ұлттық саясат бойынша диалог бағдарламасының менеджері, БҰҰ ЕЭК* **Сұрақтар мен жауаптар, талқылау**
12:00 – 13:00	***Сессия 3. Су, санитария және денсаулық*** **Су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттама: қосылу артықшылықтары және шетке шығу кезіндегі міндеттемелер,** *Наталья Никифорова ханым, экологиялық мәселелер жөніндегі қызметкер, БҰҰ ЕЭК* **Қазақстанның су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттамаға қосылу мәртебесі туралы ақпарат,** *Нұржан Қисабеков мырза, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі санитариялық-эпидемиологиялық бақылау комитетінің өнеркәсіптік, радиациялық-қауіпті және коммуналдық объектілерді санитариялық-гигиеналық бақылау және қадағалау басқармасының басшысы* **Қазақстандағы су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттаманы орындау жөніндегі келесі қадамдар туралы,** *Сейтқарым Тастанбаев мырза, санитариялық-эпидемиологиялық сараптама және мониторинг ғылыми-практикалық орталығының санитариялық-гигиеналық мониторинг басқармасының басшысы* **Қызылорда облысында қауіпсіз ауыз сумен жабдықтауды дамыту перспективалары,** *Алма Шеңгелбаева ханым, Қазақстан Республикасындағы Халықаралық Аралды құтқару қоры Атқарушы Дирекциясының бас маманы* **Сұрақтар мен жауаптар, талқылау**
13:00 – 14:00	**Түскі үзіліс**
14:00 – 15.20	***Сессия 4. Қазақстанда іске асырылатын су ресурстары бойынша жобалар мен бағдарламалар*** - *Мэттью Гриффитс мырза, экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ) аға менеджері (онлайн)* - *Гүлзада Әжетова ханым, Орталық Азиядағы су ресурстары және қоршаған орта жөніндегі өңірлік маман, Орталық Азиядағы USAID миссиясы* - *Лариса Когутенко ханым, Қазақстан-Неміс университетінің "Су ресурстарын интеграцияланған басқару" магистрлік бағдарламасының үйлестірушісі* - *АДБ (нақтылауға жатады)* **Сұрақтар мен жауаптар, талқылау**
15:20 – 16:00	***Қорытынды сессия*** **Қазақстандағы су саясаты жөніндегі Ұлттық диалогтың 2023 жылға арналған**

	жұмыс жоспарының жобасын талқылау **Қорытындылау** **Жабу**
16:00	**Кофе**

Жоба

Қазақстан Республикасындағы су саясаты туралы Ұлттық диалог бойынша 2023 жылға арналған жұмыс жоспары

№	Іс-шараның атауы	Іске асыру мерзімдері	Жауапты орган	Әлеуетті серіктестер
1.	Приташкент трансшекаралық Сулы горизонтын бірлесіп тұрақты басқару жөніндегі Жол картасының іс шараларын іске асыруға қаражат тарту жөніндегі халықаралық ұйымдармен мәселені пысықтау	1-е полугодие	ҚР ЭГТРМ, ҚР СІМ ХСБО	БҰҰ ЕЭК, ЕО және басқалар
2.	Подготовить проект Меморандума между Правительствами Казахстана и Узбекистана по вопросам охраны и устойчивого использования ресурсов ТГВГ с участием всех заинтересованных государственных органов Казахстана и привлечением международных донорских организаций	2 - квартал	ҚР ЭГТРМ, ҚР мүдделі мемлекеттік органдары, ХСБО	БҰҰ ЕЭК, ЕО және басқалар
3.	Төтенше жағдайларда Сырдария өзені бассейнінің ластануын болдырмау және оған ден қою жөніндегі жоба бойынша жұмысты жалғастыруға қаражат тарту жөніндегі халықаралық ұйымдармен мәселені пысықтау	1-е полугодие	ҚР ЭГТРМ, ХСБО	БҰҰ ЕЭК
4.	Қырғыз тарапымен Шу-Талас өзенінің бассейндері бойынша іс-қимылдардың Стратегиялық жоспарының (СЖ) іс-шаралар тізбесін пысықтау және келісу, оларды СЖ бекіту процесі аяқталғанға дейін іске асыруға болады	2 квартал	ҚР ЭГТРМ, ҚР СІМ	БҰҰ ЕЭК
5.	2023 жылы халықаралық іс қимыл онжылдығы мақсаттарының жүзеге асырылу барысына орта мерзімді кешенді шолу бойынша БҰҰ конференциясына дайындық бойынша мемлекеттік органдар мен сараптамалық қоғамдастық өкілдерінің қатысуымен Консультациялық кеңес өткізу	февраль	ҚР ЭГТРМ, ҚР СІМ	
6.	Қазақстанның су және денсаулық мәселелері жөніндегі Хаттамаға қосылу рәсімін аяқтау	1 квартал	ҚР ДСМ, ҚР ЭГТРМ	ХСБО
7.	Трансшекаралық сулар жөніндегі	4 квартал	ҚР ДСМ, ҚР	БҰҰ ЕЭК,

	конвенцияға су және денсаулық хаттамасы бойынша Ұлттық семинар өткізу мәселесін пысықтау: міндеттемелерді орындау және одан әрі қадамдар		ЭГТРМ, ХСБО	ДДҰ
8.	Қазақстанда БҰҰ ЕЭК және ДДҰ қолдауымен сумен жабдықтау, санитария және гигиена қызметтеріне тең қолжетімділікті бағалауды орындауға бастамашылық жасау	1 квартал	ҚР ДСМ, ХСБО, ҚР мүдделі мемлекеттік органдары	БҰҰ ЕЭК, ДДҰ
9.	ССҰД ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің сегізінші отырысына дайындық жөніндегі жұмыс тобының кеңесін өткізу	2 квартал	ҚР ЭГТРМ	БҰҰ ЕЭК, ЕО
10.	ССҰД ведомствоаралық үйлестіру кеңесінің сегізінші отырысын өткізу	4 квартал	ҚР ЭГТРМ	БҰҰ ЕЭК, ЕО, ЭЫДҰ